

Til lærer:

Fra det digitale rammeverket for grunnleggende ferdigheter:

Finne og behandle innebærer å tilegne seg, behandle, tolke og vurdere informasjon fra digitale kilder, utøve kildekritikk og bruke kildehenvisning. Informasjon fra digitale kilder kan være informasjon fra tekst, lyd, bilde, video, symboler, interaktive elementer eller rådata fra registreringer og observasjoner.

Internett er ikke et bibliotek

På biblioteket får du hjelp til å vite om du kan stole på en kilde eller ei, på internett må du finne ut av det selv

Ingen lærer hadde laget internett sånn som det er i dag
Hvem som helst kan legge ut informasjon
Hvem som helst kan si noe sant, usant, snilt, slemt osv.

Det er viktig at du vet hvordan du skal orientere deg på nettet, sånn at du kan bruke det lurt

A stick figure with a question mark above its head is looking at two boxes labeled 'A' and 'B'. The figure is inside a circular frame with a blue, textured border. Below the figure, there is a small copyright notice: "Obsidian Soul / CC BY-SA (https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)".

Å velge informasjon

- Hva er en kilde?
- Når bruker vi kilder?
- Hva er forskjellen på en god og en dårlig kilde?
- Hva er viktig å gjøre hvis man bruker en kilde i en oppgave?

Førkunnskap:

Her kan det fort komme opp bare digitale kilder, så det kan være bra å også nevne at bøker og mennesker kan være kilder, for eksempel

Kan også være bra å spørre hvorfor det heter en kilde (fra ordboka: opphav, oppkomme, grunn, opphav til kunnskap), og en kilde finnes i naturen, hvor kommer elva fra, for eksempel? Fra en kilde)

Vi bruker kilder når vi vil lære noe, undersøke noe, samle informasjon; ofte bruker vi kilder når vi skriver tekster der vi ikke vet alt selv, for eksempel på skolen. Både elever og lærere bruker kilder

God/dårlig kilde: en god kilde kan vi stole på, vi kan sjekke om informasjonen er riktig og troverdig på forskjellige måter

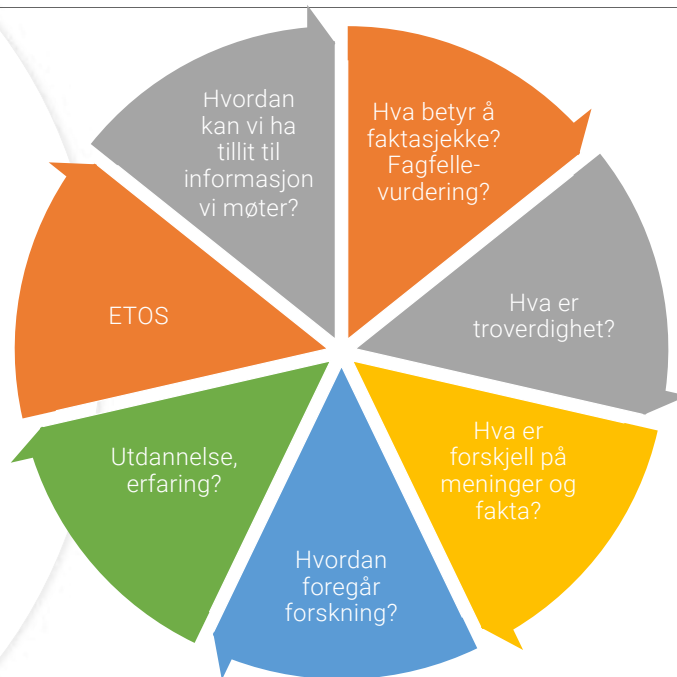
Hvis vi bruker kilder i en oppgave, må vi fortelle hvilken kilde vi har brukt, og hvor vi har funnet den, det skal du lære etter hvert

NB: Søkelese på en webside: ctrl f (word: ctrl b/f) for å slippe å lese gjennom hele siden for å finne informasjon

Lese på tvers – søke/lese andre sider/kilder når du skal vurdere en kilde. For eksempel åpne en ny fane og søke på kilder, personer som uttaler seg, informasjon

OSV.

Kildekritikk og kildetillit

Kildetillit?

Wikipedia

- Eid av Wikimedia Foundation, en ideell organisasjon
- Mange av artiklene er skrevet av folk med høy kompetanse og utdannelse
- Frivillige skriver og redigerer innlegg
- Artikler om mange forskjellige temaer
- Artikler på mange språk
- «hvem som helst når som helst kan redigere en hvilken som helst artikkel»
- Vanskelig å se hvem som er ansvarlig for artikkelen
- Hvordan kan man vite hva som er hva?
- Ofte første søketreff på google

Store norske leksikon

- Eid av norske universiteter og andre ideelle organisasjoner
- Ansatte fagansvarlige og redaktører med høy kompetanse på fagområdene
- Ansvarlig for artikkelen synlig på siden
- Artikler om mange temaer
- Artikler bare på norsk
- Google rangerer wikipedia høyere enn snl – hvorfor det?

Sitatet er fra <https://no.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Om>

Ideell organisasjon – fremme et formål, men ikke tjene penger

Lesestrategier på nettsider

- Skumles og bruk BISON for å få overblikk over siden
 - Førsteintrykk
 - Vurdere ved hjelp av TONE
- **Søkeles på siden**
 - Bruk **ctrl f** for å finne ord og uttrykk på siden
- **Les på tvers!**
 - Åpne en ny nettlesefane og undersøk forfatter, bakgrunn og innhold
 - Klikk på linker og sjekk informasjonen

Hvordan skal jeg vite hvilken kilde jeg skal velge?

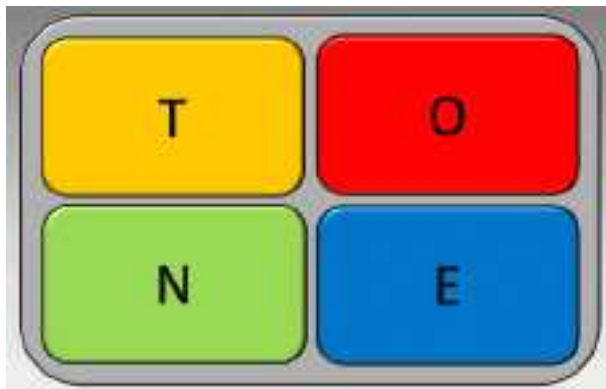
Spør TONE!

T = troverdig

O = objektiv

N = nøyaktig

E = egnet

Rammeverket TONE er hentet fra iktsenteret.no og iktplan.no

Vurdere kilden kritisk (som innebærer)

- Finner avsenderen (kilden)
- Vurderer avsenders troverdighet

Det er vanlig å skille mellom *kilden* (avsenderen) og *kildematerialet* (det som formidles, enten det er et muntlig utsagn, en e-post, en nettside eller en video).

VIKTIG: hvordan påvirker kilden kildematerialet?

Rammeverket TONE er fra (nå nedlagte) www.iktsenteret.no via iktplan.no

Troverdighet – er kilden til å stole på?

Se etter hvem som er **forfatter** av teksten du leser.

Er det en person med mye kunnskap og erfaring rundt feltet? For eksempel en forsker eller en fagperson, eller er det en elev?

Siterer/refererer avsender til andre kilder? Hvis kilden er anonym, MÅ du undersøke om andre kilder sier det samme.

Troverdighet:

Er forfatter en offentlig eller privat person? Representerer forfatter en organisasjon?

Har vedkommende formell utdanning eller relevant arbeidserfaring?

Er forfatter en del av en redaksjon?

Er dette en fagperson?

Finnes det kontaktinformasjon?

Er forfatter referert til hos andre?

Har forfatter publisert annet materiale?

Hvilken av kildene er mest troverdig? Hvorfor?

The image shows two digital sources side-by-side. The left source is a WordPress blog post titled "Et dukkehjem" with a book cover image. The right source is a page from Daria.no titled "Et dukkehjem" av Henrik Ibsen, featuring a "Legg inn din oppgave!" section with a text prompt and a "Lag opp" button.

<https://digitalskole.wordpress.com/digitale-utfordringer/opphavsrett/>

<https://www.daria.no/skole/?tekst=9918>

Objektivitet – Hvorfor skriver kilden om saken, er kilden nøytral, eller har kilden et spesielt syn på saken?

Finn **kilder med ulikt syn** på saken – da får du til en objektiv drøfting av oppgaven. Er kilden **tendensiøs** og har en **tydelig vinkling**? I så fall må elevene kunne identifisere det og finne kilder som belyser andre vinklinger.

Se på flere sider av saken

Er objektiv alltid best? Kan det finnes gode sider med subjektivt innhold? For eksempel hvilke?

- Hvorfor er dette skrevet?
- Belyser den en eller flere sider av saken?
- Er det nøytral informasjon?
- Hva er hensikten med informasjonen?
- Er det mening å påvirke eller overbevise leseren?
- Er det skrevet for å være informasjon eller er det fakta?
- Er det politikk/religion/underholdning så kan det være at det er subjektivt.
- Forskningsartikler eller leksikon kan være eksempler på objektive kilder.
- Hva er det som står det, fakta? Saklig? Meninger?

Hvilken av kildene er mest objektiv? Hvorfor?

Jyllands-Posten

Gi oss mindre lekser!

Et år-tidligere, jeg ønsket at lære vi ikke hadde hatt lekser, hadde vi fått vite mer om det okte Det.

Etter et år med lekser, er jeg sikker på at jeg har lært mye mer enn jeg ville ha gjort uten dem. Det er ikke fordi jeg er en utvalgt sjel, men fordi jeg har fått lov til å lære på min egen måte. Det er ikke fordi jeg er en utvalgt sjel, men fordi jeg har fått lov til å lære på min egen måte.

Etter et år med lekser, er jeg sikker på at jeg har lært mye mer enn jeg ville ha gjort uten dem. Det er ikke fordi jeg er en utvalgt sjel, men fordi jeg har fått lov til å lære på min egen måte.

Riktig bruk av lekser er viktig for elevenes læring

Begrenset forskning på lekser

Lekser gir gode arbeidsvaner

Nytten av foreldrenes involvering i lekser varierer

Referanser

1. Slavin, R.E. (1997) *Effective Reading Strategies*. London: Falmer.
2. Slavin, R.E., Cooper, C., Lau, C., Woodcock, R. & Walker, D. (2008) *Assessment for Learning: Using Formative Assessment to Improve Student Achievement*. London: Paul Chapman.
3. Cooper, H., Hedges, L.E. & Hedges, L.E. (2009) *Does Homework Improve Academic Achievement? A Meta-Analysis of Research 1931-2005*. *Review of Educational Research*, 79(2), 117-142.
4. Cooper, H.E., Taylor, B. & Hedges, L.E. (2006) *Practical Research Synthesis*. London: Sage.
5. Hattie, J. (2009) *Visible Learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge, London & Florence, Italy.
6. Hattie, J. & Anderman, E. (2007) *The Power of Feedback*. *Journal of Educational Research*, 100(1), 81-100.

<http://tanlogiolskning.uin.no/innhold/riktig-bruk-av-lekser-er-viktig-for-elevenes-laering/>

N står for nøyaktig

Finner du skrive- og slurvefeil kan dette si noe om både forfatter og nøyaktighet. Når ble siden sist oppdatert? Sier nettsiden noe om "sine kilder" igjen?

N = Nøyaktig

- Er det slik at sider som ser dyre eller profesjonelle ut alltid forteller sannheten?
- Hvorfor er det viktig å vite når siden ble oppdatert?
- Hvorfor er det viktig å sjekke kildene som siden viser til?

Nøyaktighet – finner du slurv og juks? Mange **skrivefeil**? Har forfatteren hatt dårlig tid, og ikke sjekket fakta?

Du må alltid oppgi dine kilder – har denne kilden **oppgitt sine kilder**?

Er forfatter nøyaktig?

Sammenlignet med andre kilder?

Når er dette skrevet?

Bekreftes påstander av andre kilder?

Oppgir forfatter egne kilder?

Skrive og slurvefeil?

WordsSideKick.com

Hva Er Whey Protein?

Whey protein er et populært kosttilskudd blant folk i alle aldre. Baby-formler inkluderer det, som ernæring skåler for eldre. Veitroptilskudd inneholder vanligvis det som appetittundertrykker, men unge menn kjøper whey proteinpulver ved gulen i håp om å bygge muskeltetthet.

Mye av myseproteinet opphører i stoffskiftet. Whey er væsken igjen når melk blir vendt til ost. Proteinet i valle er en av de to hovedproteinene i melk, den andre er et protein kalt kasein. (Når en sur substans som eddik tilsettes i melk, separerer disse to proteinene - kaseinproteinene gjeb sammen for å danne faste stoffer som kalles ostemasse, slik at vallet blir som væske.)

Whey protein kan dukke opp i din favoritt bakervare eller bakrem som en måte å øke fett konsistensen av dem uten det faktiske fett.

Er denne kilden nøyaktig?
Hvorfor/hvorfor ikke?

Høygarten Av Tindringer,
Ung Voksen Blådykke
Dødsfall Involverer Pott Eller
Alkohol

London Bridge Regatta
Kronet Vednes Sterste Logo
Skulptur

WordsSideKick.com

- Syr
- Parasetil-jorden
- Helix
- Kultur
- Hållere
- Marknadsnyheter
- Tech

Danish Remende Skjoldene
Kan Holde 3080 År Sammen
Blitt

Bliss Pedest Keyrten Th
Biologisk "Blind" Nyhet
Hvorfor Fotbeder?
Karbonylener Marathon
Kunsten "Vetke"

Russland Invokerte
Flyende Katt
Ferdingsstasjon

Tenniss Dødsfall På
Nedgang

Auftrieb Skulpter Og
Myter Vitenskapen TILBAC
Og På

New Tech Kan Lese Boken
Uten Å Åpne Dem

Amoeb Som Carving
Fange Menn Ballspiller In
Action

Alle Berøgningsressurser

Rapporteringen Av Internett
Tilgjengelig For Akademikere
Såvel Som For Hvermann
HVA? WordsSideKick.com

Egnethet – Skal du ha en kort presentasjon, trenger du tilsvarende korte og oversiktlige kilder ala en leksikontekst. Til en større innlevering, trenger du kilder som går mer i dybden.

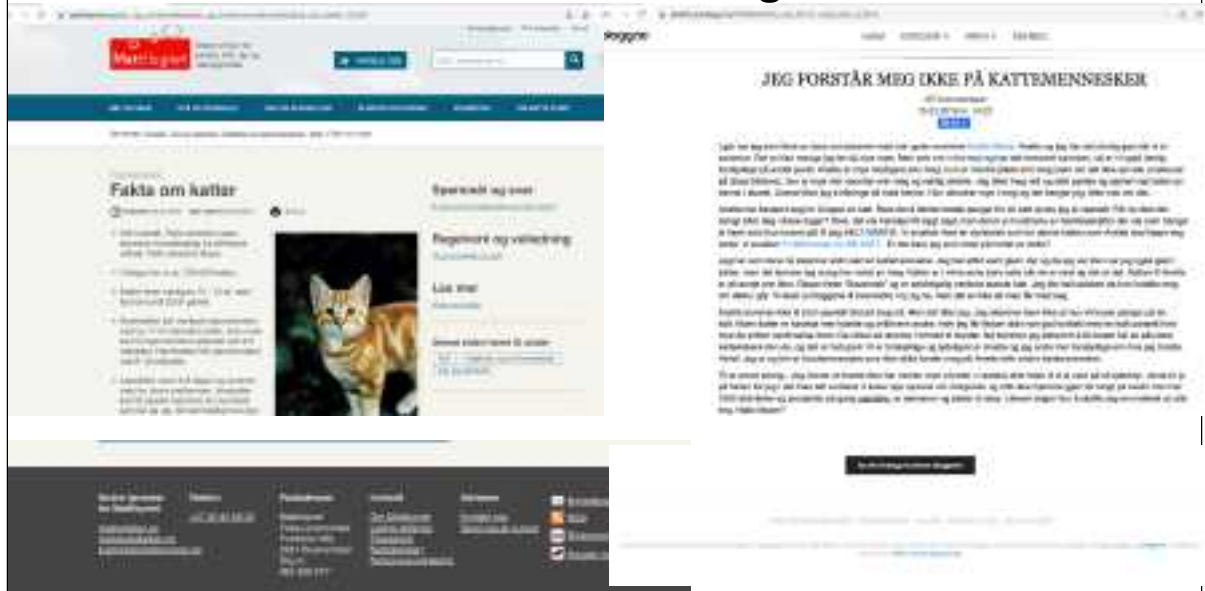
Er forfatter egnet?

Hvem er dette skrevet for?

Hvilket emneområde? Treffer den ditt behov?

Hvilken målgruppe er det ment for? Er det f.eks. skrevet for forskere eller barn?

Hvilken av kildene er mest egnet? Hvorfor?

https://pilotfrue.blogg.no/1458048330_jeg_forstr_meg_ikke_p.html

https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/kjale dyr_og_konkurransedyr/katt/fakta_om_katter.22395

Det kommer også an på hva du skal bruke kilden til...

Oppgave:

- Bruke det du har lært om falske nyheter og TONE
- Vurdere om informasjonen er sann eller falsk

<http://factitious-pandemic.augamestudio.com/#/>

Photo by [Ivan Aleksic on Unsplash](#)

Tips: åpne siden sammen med elevene, og manøvrer dere gjennom sidene sammen. Lærer modellerer hvordan man kan sjekke informasjonen i teksten, åpner nye faner og sjekker navn, websider, kilder osv. NB: husk at selv om en person er ekspert, er det ikke sikkert personen er ekspert i det han eller hun uttaler seg om!

NB: Les på tvers, altså ut av teksten og inn i en ny fane for å sjekke informasjonen.

Skjema for vurdering av kilder

1. Identifisering	Hvem er forfatter av teksten? Hvilke kvalifikasjoner/utdanning har forfatter? (eto)	
	Hvem er ansvarlig for nettsiden? Nettadresse: <u>https/http? .no, .com, .Andre!</u>	
	Hva slags tekst (sjanger) er dette? Reklame, fakta, meninger Hva er hovedmessikten med teksten?	
2. Innhold	Kan innholdet med teksten påvirke troverdigheten? Hvordan?	
	Er innholdet sann/usann? Hvordan prøver forfatteren å overbevise? (logos, patos)	
3. Relevans	Betyr teksten flere sider av saken? Hvorfor/hvorfor ikke?	
	Når ble siden sist oppdatert?	
	Finnes det henvisninger til kilder i teksten? Hva slags kilder?	
4. Form	Finnes det slurvefeil, uformelt språk, dårlige oversettelser, dårlig sortk utv?	
	Er denne kilden egnet til det du trenger den til? Hvorfor/hvorfor ikke?	
5. Målgruppe	Hvilken målgruppe er kilden rettet mot?	

Oppgave

Er det sant at forskere har dyrket et øre på ryggen av en mus?

Hvordan kan du finne ut av det? Kan du finne noe informasjon ut av skjermbildet/nettsiden som kan hjelpe deg å søke videre?

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/1949073.stm>

Tips:

Søke etter bilde av mus med øre på ryggen

Navnet på forskeren står nederst: Jay Vacanti

Kan søke på navnet med .edu etter, sannsynligvis jobber han på et universitet eller sykehus

Det er ikke sant – øret ble implantert på rygget på musa, det ble ikke dyrket frem

Lettere link: <https://www.newsweek.com/tissue-surgeon-ear-mouse-human-organs-transplant-cell-phones-666082>

Vanskelig link:

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9252594>

Oppgave

Bruk skjemaet for vurdering av kilder og vurder
Opplysningskontoret for Meieriprodukter: [Melk.no](http://melk.no)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/1949073.stm>

Opplysningskontoret for melk er ikke tilknyttet det offentlige, selv om det kan høres slik ut.

Det er drevet av melkebransjen, Tine, Synnøve Finden, Q-merieriene

Reklame for melk? Kommer det frem noen opplysninger om at melk ikke er sunt?

Ingen informasjon fra annet synspunkt. I følge melk.no er melk sunt, ferdig med det

Formål: å selge melk og melkeprodukter

Ikke nøytral informasjon – kan det være god informasjon til tross for dette?

Kilder:

Utdanningsdirektoratet. (2016). "Rammeverk for digitale ferdigheter". Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/grunnleggende-ferdigheter/digitale-ferdigheter-rammeverk/>

Utdanningsdirektoratet. (2020). Kompetanseportal. Hentet fra https://bibsys.instructure.com/search/all_courses?design=udir